

PROPOSTA PER A UN ESTÀNDARD ORAL
DE LA LLENGUA CATALANA, II

MORFOLOGIA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ FILOLÒGICA

PROPOSTA PER A UN
ESTÀNDARD ORAL
DE LA LLENGUA
CATALANA
II

MORFOLOGIA

BARCELONA
1999

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica

Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. 2, Morfologia.

— 4a ed. rev.

ISBN: 84-7283-318-6

I. Argenter, Joan A., ed. II. Títol

1. Català — Morfologia

804.99-55

L'edició d'aquest fascicle
ha estat a cura de Joan A. Argenter,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

© 1999, Institut d'Estudis Catalans

Editat per l'Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre de 1992

Segona edició: març de 1993, revisada

Primera reimpressió de la segona edició: juny de 1994

Tercera edició: juny de 1996, revisada

Quarta edició: juny de 1998, revisada

Primera reimpressió de la quarta edició: març de 1999, corregida

Tiratge: 1.000 exemplars

Compost per Víctor Igual, SL
Carrer de Còrsega, 237, baixos. 08036 Barcelona

Imprès a Limpergraf, SL
Polígon industrial Can Salvatella. Carrer de Mogoda, 29-31. 08210 Barberà del Vallès

ISBN: 84-7283-318-6

Dipòsit Legal: B. 12243-1999

TAULA

INTRODUCCIÓ	7
1. La justificació	7
2. Els principis	8
3. Els criteris	9
4. Els objectius	9
5. La terminologia	10
6. El present fascicle	11
7. Instruccions	12
MORFOLOGIA	15
1. Morfologia no verbal	17
1.1. L'article	17
1.1.1. L'article davant noms comuns	17
1.1.2. L'article dels topònims	17
1.1.3. L'article davant noms de persona	18
1.2. El substantiu i l'adjectiu	18
1.2.1. El gènere	18
1.2.2. El nombre	19
1.3. Els demostratius	19
1.4. Els possessius	20
1.5. Els quantificadors i indefinits	20
1.6. Els numerals	21
1.6.1. Els cardinals	21
1.6.2. Els ordinals	21
1.7. Els pronoms personals	21
1.7.1. Les formes fortes	21
1.7.2. Les formes febles	22

2. Morfologia verbal	23
2.1. Models de conjugacions regulars	23
I: <i>cantar</i> ; II: <i>perdre, témer</i> ; IIIa: <i>servir</i> ; IIIb: <i>dormir</i>	23
2.2. Observacions sobre els participis	26
2.3. Els verbs <i>haver</i> i <i>ser / ésser</i>	27
<i>Haver</i>	27
<i>Ser / ésser</i>	29
2.4. Verbs que s'aparten dels models	31
<i>Afegir</i>	31
<i>Anar</i>	31
<i>Aparèixer</i>	32
<i>Cabre / caber</i>	32
<i>Caure</i>	32
<i>Córrer</i>	33
<i>Creure</i>	34
<i>Dir</i>	34
<i>Donar</i>	35
<i>Dur</i>	35
<i>Eixir</i>	36
<i>Escriure</i>	37
<i>Estar</i>	37
<i>Fer</i>	38
<i>Ferir</i>	39
<i>Fregir</i>	39
<i>Jaure / jeure</i>	39
<i>Llegir</i>	39
<i>Morir</i>	39
<i>Nàixer / néixer</i>	40
<i>Penedir</i>	41
<i>Poder</i>	41
<i>Prendre</i>	41
<i>Riure</i>	41
<i>Saber</i>	42
<i>Seure</i>	43
<i>Tenir</i>	44
<i>Traure / treure</i>	44
<i>Venir</i>	45
<i>Veure</i>	46

INTRODUCCIÓ

1. LA JUSTIFICACIÓ

L'Institut d'Estudis Catalans reprèn avui la seva proposta per a un estàndard oral de la llengua, que, iniciada el 1990 amb la publicació del fascicle sobre fonètica, ara es refereix a un nou aspecte: el de la morfologia. D'una banda, ha passat prou temps perquè en aquesta segona aportació hàgim pogut tenir en compte una bona part de les reaccions que la primera havia suscitat, sobretot entre professionals dels mitjans de comunicació, docents i altres especialistes del llenguatge; de l'altra, no n'ha passat tant perquè els interessats no s'adonin de l'estreta relació que hi ha entre els capítols de fonètica i els de morfologia. Per això podria semblar redundant de reproduir en aquests una sèrie de conceptes que encapçalaven aquells. Ara bé, si tenim en compte que els dos fascicles no seran consultats conjuntament, sinó separatament, d'acord amb l'objecte específic de les necessitats concretes de cada cas —cosa que vol dir que el lector obrirà el segon potser sense tenir a les mans ni recordar amb precisió el contingut de la introducció del primer—, no jutgem inoportú de reprendre breument ací els principis i les consideracions que fèiem allí. Malgrat reconèixer que es tracta d'aspectes nous en la codificació de la llengua, que sens dubte aviat seran afinats, matisats o reemplaçats i tot, segons que es presentarà la conveniència de fer-ho, aquesta proposta de morfologia ha estat concebuda i elaborada sota la mateixa òptica que la de fonètica, i no deu ésser incongruent, sinó més aviat aconsellable, de reiterar-ne ací els plantejaments.

En el procés general de normalització de què avui és objecte la llengua catalana, és essencial de poder disposar d'una modalitat estàndard oral, la qual, ultra les seves funcions de comunicació i de cohesió, característiques de qualsevol llengua de cultura d'avui, està destinada en la nostra a assegurar-ne la unitat i el desenvolupament funcional, i a contribuir a la coherència del pro-

cés normalitzador. Pel que fa a la unitat, recordem que aquesta es manifesta tant en els trets comuns fonamentals que la singularitzen com en les varietats de la llengua, ja que aquesta no debades ha estat codificada incorporant nombroses solucions específiques que, dins les contradetes històriques respectives, són signe de qualitat i de prestigi. Quant al desenvolupament funcional de la llengua, hem defugit de crear artificiosament una modalitat supradialectal o de privilegiar unes maneres idiomàtiques sobre les altres, per raons polítiques o culturals; és a dir: hem cercat tothora de favorejar la comunicació i la comoditat entre grups de persones que, pertanyent a la mateixa llengua, no deixen de provenir o de trobar-se en indrets on aquesta es realitza amb aplicacions particulars. Per aquestes vies la modalitat estàndard oral que propugnem ha de contribuir a obtenir un major rendiment del sistema.

2. ELS PRINCIPIS

Els plantejaments que acabem d'esmentar aconsellaven d'elaborar un estàndard polimorf i de caràcter composicional, com a reflex de la normativa catalana en vigor, la qual sempre ha pogut ésser assumida sense dificultats pels catalanoparlants de tot arreu del domini lingüístic. Així sorgí la proposta de la fonètica estàndard. Aquesta proposta de morfologia continua tenint un caràcter flexible, inspirat en els mateixos principis que aquella. Recordem-ne els aspectes principals:

1) Reconèixer aquelles variants territorials de la llengua que gaudeixen de prestigi i tradició, i fomentar que tots els catalanoparlants les reconeguïn com a integrants de la pròpia llengua.

2) Malgrat que el concepte de *llengua estàndard* implica un nivell de comunicació més aviat formal, no deixem d'admetre-hi al mateix temps uns nivells inferiors, que, si són de llengua estàndard per la comesa (entrevistes, taules rodones, etc.), resten oberts a un major grau d'espontaneïtat. Tanmateix, àdhuc adaptada així a les diferències de situació, la modalitat estàndard ha d'ésser sempre correcta.

3) En principi, la llengua catalana comuna és, com totes les llengües, pròpiament universal dins el seu domini lingüístic. Nogensmenys, atès que hi ha un bon nombre de trets —prou estesos, però no universals— que caracteritzen certs territoris (on gaudeixen de prestigi i de tradició), aquests trets també són considerats ací com a llengua estàndard.

4) Per flexibles que siguin, els principis presentats han de tenir unes certes limitacions. Per congruència, no podem acceptar la barreja indiscriminada d'usos, és a dir que un locutor s'ha de mantenir en el marc d'una mateixa modalitat de l'estàndard (que sigui la pròpia o una altra d'adopció), i no ha de

passar d'aquesta modalitat a una altra, baldament ho fes aplicant d'una manera impecable la norma corresponent.

3. ELS CRITERIS

Els plantejaments i els principis exposats són canalitzats vers el text de la proposta per mitjà d'uns criteris, prou fixos per a assegurar la coherència del text, però així mateix prou àgils per a no caure en situacions absurdes.

Hi ha, de moment, un criteri de tipus geogràfic, que ens permet de distingir entre *àmbit general* i *àmbit restringit*. El primer terme es refereix als trets que són molt estesos per tot el domini lingüístic i que almenys es troben en dos dels grans dialectes territorials. En molt poques ocasions una característica exclusiva del català central és considerada d'àmbit general, i això s'esdevé, si de cas, per raó de la normativa establerta o pel pes demogràfic i cultural d'aquest parlar. El segon terme es refereix a trets que pertanyen a un sol dialecte, en el territori del qual són d'ús exclusiu o frueixen de prestigi reconegut.

Per un segon criteri, ara d'estrats o nivells en l'ús de la llengua, distingim entre *registres formals* i *registres informals*. Els primers denoten les maneres expressives del registre elevat, pròpies d'un llenguatge asèptic i lògic, gramaticalment més correcte, conceptualment més equilibrat i estèticament més elegant, que en principi caracteritza, entre d'altres, l'estil neutre dels mitjans de comunicació. Els segons corresponen a unes altres maneres de dir, en les quals, sense perdre la correcció, l'equilibri ni l'elegància, aquells qui se n'emparen, o bé no volen renunciar a l'espontaneïtat d'expressió, o bé apel·len a diverses connotacions que es justifiquen per la realitat social i psicològica de cada situació concreta. I, com és sabut, el recurs als registres informals no és pas menys propi dels mateixos mitjans de comunicació, encara que més habitualment es valguin dels registres formals. En podem concloure que dins l'estàndard oral podem reconèixer diversos nivells de formalitat.

4. ELS OBJECTIUS

Caldria començar potser per dues observacions preliminars. La primera és que la present proposta s'insereix en una obra de continuació de la tasca codificadora de la llengua catalana iniciada i duta a terme per l'Institut d'Estudis Catalans. Aquesta codificació mancava d'una ortoèpia; el fascicle sobre fonètica és ja una contribució en el sentit d'esmenar aquesta mancança. La segona és que una llengua estàndard és el resultat de l'activitat lingüística institucional d'un grup social, i la seva codificació es fa habitualment *a posteriori*.

En el cas del català, i per raons sobre la realitat de les quals no cal insistir ara ací, però les conseqüències de les quals tampoc no fóra bo d'oblidar en la mateixa avinentesa, la creació d'un model oral de llengua estàndard unificada s'ha vist retardada en excés. La present proposta apareix tot just a l'arrencada d'aquest procés de creació d'un estàndard oral i vol aportar-hi l'orientació i la sanció de l'Institut d'Estudis Catalans.

Ja ni caldria tornar a dir-ho; ben mirat, però, potser insistint-hi refermarem més inequívocament el fi que perseguim: aquesta proposta es refereix — i es limita — a l'estàndard *oral*, que és el que afecta directament els mitjans auditius i audiovisuals, l'ensenyament en general i qualsevol altre ús públic de la llengua; en tot cas, els mitjans de la comunicació escrita podran, només per via analògica, inferir certes aplicacions indirectes de la intenció que la motiva. *Aquesta proposta no s'ha d'interpretar, doncs, com una modificació de la normativa gramatical i ortogràfica en vigor.*

No és difícil de descobrir, ben manifesta dins la proposta, una actitud d'assumir les varietats existents arreu del domini lingüístic, ja prou reconeixedora en la proposta de fonètica; una actitud, emperò, que no contradia la confiança que els provats aspectes dinàmics de la llengua (en unió amb els factors socials i culturals que la condicionen en els nostres dies) conduiran cap a solucions idiomàtiques cada vegada més unitàries.

En definitiva, amb les propostes per a un estàndard oral recuperem i dignifiquem una sèrie d'usos adequats a comeses que s'havien vist interrompudes durant anys o que simplement abans ni tan sols havien existit. Així veiem l'estàndard: fàcil, precís, clar, apropiat per a la normalització de la llengua i per al seu desenvolupament dins el marc de la civilització.

No cal dir que, essent un objectiu primordialment pràctic i no teòric —això és, que mira a orientar adequadament una pràctica lingüística específica en el context d'un procés de política lingüística global—, els instruments de la formulació d'aquesta proposta cerquen no tant d'atenir-se sistemàticament a unes directrius de descripció lingüística i sociolingüística estrictes com d'assolir de bell antuvi una eficàcia real en l'activitat comunicativa quotidiana.

5. LA TERMINOLOGIA

Per introduir-nos en la proposta, examinem, de moment, la terminologia que hi fem servir. Una terminologia que no conté novetats respecte a la fonètica, però que no serà inútil de precisar al llindar de la morfologia.

D'entrada, els trets idiomàtics en joc són d'*àmbit general* o d'*àmbit restringit* i pertanyen als *registres formals* o als *registres informals*, d'acord amb allò que deïem a l'apartat «Els criteris».

De més a més, quan d'una forma de llengua diem que *és pròpia* (de l'àmbit general o d'un àmbit restringit) o que hi *és admissible*, cal interpretar que aquesta forma es troba dins el quadre de la llengua estàndard. La primera etiqueta (*és pròpia*) vol dir que la forma en qüestió és la plenament adequada i es pot emprar sense limitacions en tots els registres; la segona (*és admissible*) pressuposa l'existència d'una altra forma —la *pròpia* i comuna—, sempre preferible, i dóna a entendre que la només *admissible* és simplement tolerada i que és aconsellable de reemplaçar-la per aquella en les situacions més característiques de la llengua estàndard. Això no obstant, resta incorporada a l'estàndard per a evitar de propugnar inflexiblement un sol tipus elevat de llengua i per a facilitar una modalitat de llengua col·loquial no incorrecta (que els mitjans de comunicació necessiten a cada moment). Així, hom remarcarà que al més sovint la fórmula *és admissible* va acompanyada d'una altra fórmula (*només, però, en registres informals*), la qual pretén subratllar les limitacions amb que declarem l'admissibilitat d'una forma.

En ocasions excepcionals s'han matisat aquests termes. Així, quan s'ha corregut a frases com *d'acord amb els usos característics de cada parlar*, hom vol indicar que el fenomen tractat, encara que present en més d'un dialecte, hi té un abast geogràfic més aviat reduït o unes valoracions sociolingüístiques no uniformes. Quan hom recorre a l'expressió *en registres molt formals*, caldrà entendre que l'ús del fenomen tractat té unes limitacions ben òbvies.

Per fi, incloem moltes formes *no recomanables*. S'ha d'entendre que aquestes formes no són estàndard i que, per tant, queden fora de la llengua correcta. Reconeixem que hi ha faltes i faltes, i així, no totes les solucions *no recomanables* tenen la mateixa gravetat des del punt de vista de la gramàtica. Això no obstant, basta indicar que no es poden emprar, i amb això és assolit l'objectiu del text. Tampoc no s'hi localitza geogràficament el tret rebutjat, per tal com no n'hi ha cap necessitat.

6. EL PRESENT FASCICLE

Aquest fascicle es compon de dues parts: la morfologia no verbal (el nom, els determinatius i numerals i els pronoms personals) i la morfologia verbal. Si el lector mira l'índex de qualsevol gramàtica, s'adonarà que ací manquen diversos capítols, i si mira els que ací figuren, també s'adonarà que llurs continguts podrien ésser ampliatos abundantment. La nostra proposta no és una gramàtica, sinó una selecció de qüestions que, en l'ús quotidià de la llengua, susciten dubtes als qui se'n serveixen. S'hi prenen sobretot en consideració unes quantes solucions que presenten discrepàncies d'àmbit o de registre respecte a les més comunes.

Com en el fascicle de fonètica, ens plau de fer constar la col·laboració de les universitats d'Alacant, de Barcelona, Autònoma de Barcelona, de les Illes Balears, de Perpinyà i de València. També aquestes propostes aspiren a obrir camins nous en una matèria que fins ara no ha estat objecte de normativa.

7. INSTRUCCIONS

Per a una interpretació adequada dels aspectes particulars d'aquesta proposta, convé tenir en compte els pressupòsits generals expressats en el conjunt del document, especialment els conceptes *àmbit* i *registre*, tal com han estat exposats a l'apartat «Els criteris», i els conceptes *propri*, *admissible* i *no recomanable*, d'acord amb les consideracions fetes a l'apartat «La terminologia».

La proposta s'adreça a persones que ja tenen un coneixement del català, ja sigui com a primera llengua o com a segona. L'estructuració jeràrquica de la proposta ha d'ajudar el lector a resoldre consultes sobre punts concrets, facilitant que aquest identifiqui d'antuvi si la forma per ell habitualment emprada és pròpia de l'àmbit general o si hi és admissible. En ambdós casos, amb aquesta distinció de grau s'entén que aquesta és la forma més corrent en els usos supraregionals. Respecte a la forma que és qualificada d'*àmbit restringit*, pot ésser usada fora del seu àmbit, perquè forma part de l'estàndard, però l'usuari ha de tenir present que no és la d'ús més general. Tant en un cas com en l'altre, li caldrà tenir en compte les indicacions relatives a registres. Finalment, si la forma emprada és qualificada de *no recomanable*, el lector n'haurà de prescindir si es vol atènyer a l'objectiu d'aquesta proposta. Tot això, ben entès, salvant sempre la coherència de les formes emprades en un mateix discurs, i sense menystenir la voluntat d'avançar cap a una llengua estàndard progressivament unificada. Cal preveure també que hi ha formes que no apareixen en aquesta proposta; en aquest cas, o bé es tracta de formes no estàndard que no han merescut una condemna explícita perquè no sembla que facin trontollar a hores d'ara les valoracions i els usos actuals, o bé es tracta d'omissions que caldrà corregir en una pròxima edició.

Quant a la primera part, no sembla que calgui donar avisos específics per a treure'n profit: n'hi ha prou de llegir-la tenint en compte les instruccions i els conceptes que acabem de recordar. En canvi, pel que fa a la morfologia verbal, convé donar compte d'algunes convencions que hi hem introduït, a fi d'evitar repeticions i facilitar les consultes.

Hi presentem els models dels verbs regulars en quatre columnes, que corresponen a les quatre conjugacions (havent desdoblant la tercera en dos grups: el dels verbs amb increment incoatiu i el dels verbs anomenats

«purs», bé que, com és natural, aquest desdoblament tan sols es fa constar en els presents).

Les persones del verb s'indiquen mitjançant els nombres 1 a 6. Només s'hi han consignat dues formes d'imperatiu: les de les persones 2 (*tu*) i 5 (*vos-altres*), i aquestes mateixes només són consignades en casos de variació. Les formes restants són fàcils d'inferir partint de les corresponents dels altres dos presents.

Tenint en compte que els temps de futur i condicional només difereixen en les terminacions, s'entendrà que tota menció d'aquell és aplicable a aquest (cosa que n'estalvia la referència explícita). Excepcionalment, però, haurem d'esmentar algunes formes del condicional.

Amb el fi d'economitzar espai, de fer més còmoda la consulta i de ratificar la coherència dels comportaments morfològics, en els models de conjugacions regulars figuren globalment sèries de solucions morfològiques, que ja no seran repetides en la presentació dels verbs que s'aparten dels models.

MORFOLOGIA

1. MORFOLOGIA NO VERBAL

1.1. L'ARTICLE

1.1.1. L'ARTICLE DAVANT NOMS COMUNS

Són pròpies de l'àmbit general les formes *el, la, els, les*, i les contraccions *al (a + el), als (a + els), del (de + el), dels (de + els), pel (per + el), pels (per + els)*.

És admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals— l'omissió de la vocal en la pronúncia de l'article femení davant un mot que comença amb *i-* o *u-* àtones: *l(a) independència, l(a) universitat*.

També és admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals— la pronunciació *pel, pels* de les combinacions *per al, per als: han portat un llibre per al (pron. pel) pare*.

És admissible, en l'àmbit restringit (parlars baleàrics) —només, però, en registres informals— l'ús de l'article salat i de les seves contraccions.

També és admissible, en l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals i alguerès) —només, però, en registres informals— l'ús de les formes *lo, los (per el, els, respectivament)*.

També és admissible en l'àmbit restringit la contracció de l'article amb la preposició *sus* 'sobre' (*sul, suls*), característica dels parlars orientals més septentrionals.

No és recomanable l'ús de les formes plenes de l'article en casos com *el home per l'home, la herba per l'herba*.

1.1.2. L'ARTICLE DELS TOPÒNIMS

Són pròpies de l'àmbit general les formes *el, la, els, les*, i les contraccions *al, als, del, dels, pel i pels*.

És propi de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) l'ús de l'article salat en els

topònims que tradicionalment porten aquestes formes: *sa Pobla, es Trenc, s'Horta* (Felanitx), però *la Savina* (Formentera), *la Mola* (Maó), *l'Horta* (Sóller). En el registre formal hi és admissible l'article estàndard.

1.1.3. L'ARTICLE DAVANT NOMS DE PERSONA

Són propis de l'àmbit general tant l'ús com l'omissió d'article davant noms de persona, d'acord amb els usos característics de cada parlar: *l'Antoni, en/el Joan, l'Amàlia, la Maria; n'Antoni, en Joan, n'Amàlia, na Maria*; o bé: *Antoni, Joan, Amàlia, Maria*.

Aquest criteri és vàlid tant per als noms de pila, com per als cognoms i malnoms, i per als noms de persona estrangers: *en/el Cases, en/el Llànties, en/el Churchill, la/na Marilyn Monroe*.

En el registre formal, especialment en textos de caràcter neutre i expositiu (com els informatius), és pròpia l'omissió de l'article davant els noms de persona en els parlars que habitualment l'usen: *Hi va assistir Josep Vidal, Indira Gandhi va morir assassinada*.

1.2. EL SUBSTANTIU I L'ADJECTIU

1.2.1. EL GÈNERE

És pròpia de l'àmbit general la distinció de significats basada en l'oposició de gènere en mots com *la llum* 'forma d'energia' / *el llum* 'estri per a fer llum', *la son* 'ganes de dormir' / *el son* 'acte de dormir'.

També és pròpia de l'àmbit general l'adopció de la forma femenina acabada en *-a* en noms de títols, càrrecs i professions: *advocada, catedràtica, cartera, fustera, informàtica, mecànica, notària, presidenta, procuradora, secretària general*, etc., excepte en alguns mots que tenen una forma femenina fixada en *-essa*: *abadessa, alcaldessa, jutgessa, metgessa, sastressa*.

Pel que fa als adjectius invariables acabats en *-ant* o *-ent*, és admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals o en els casos que ja tenen una certa tradició— l'ús de les formes femenines acabades en *-a*: *amarganta, bullenta, coenta, lluenta*.

No són recomanables:

1) El canvi de gènere en alguns mots corrents (com *la front* per *el front*, *la corrent* per *el corrent*, *la pendent* per *el pendent*, *la costum* per *el costum*, *la compte* per *el compte*, *la dubte* per *el dubte*, *el remor* per *la remor*, *el suor* per *la suor*) i en alguns mots cultes (com *una avantatge* per *un avantatge*, *un anàlisi* per *una anàlisi*, *un síndrome* per *una síndrome*, etc.).

2) L'ús d'adjectius variables com a invariables (*cortès* per *cortesa*, *gris* per *grisa*, *comú* per *comuna*) ni el d'adjectius invariables com a variables (*igual* per *igual*, *capaç* per *capaç*).

1.2.2. EL NOMBRE

En els substantius i adjectius acabats en *-sc*, *-st*, *-sp*, *-xt*, són pròpies de l'àmbit general tant les formes del plural amb *-os* (*discos*, *frescos*, *gustos*, *llestos*, *crepos*, *textos*, *mixtos*) com les formes amb *-s* (*discs*, *frescs*, *gusts*, *llests*, *creps*, *texts*, *mixts*).

En els plurals de mots aguts acabats en *-ig* són igualment pròpies de l'àmbit general les formes amb *-os* (*desitjos*, *lletjos*, *rajos*) i amb *-s* (*desigs*, *lleigs*, *raigs*). Són pròpies de l'àmbit general tant la pronúncia fricativa com l'africada de la consonant que precedeix la terminació *-os*.

En alguns mots acabats en *-e* àtona que restitueixen una *-n-* en els derivats, són pròpies de l'àmbit general tant les formes plurals amb *-s* (*homes*, *joves*, *freixes*, *ases*) com amb *-ns* (*hòmens*, *jóvens*, *fréixens*, *àsens*).

És admissible en l'àmbit restringit —només, però, en registres informals— el plural amb *-s* d'alguns mots acabats en vocal tònica, com *germàs* per *germans*, *cosís* per *cosins*, característic dels parlars rossellonesos.

No són recomanables certes formes plurals com *dillunsos* per *dilluns*, *cafens* per *cafès*, *llàpissos* per *llapis*.

1.3. ELS DEMOSTRATIUS

En el sistema d'oposicions díctiques, són pròpies de l'àmbit general tant la distinció de dos graus (*aquest*, *aquell*) com la de tres (*aquest*, *aqueix*, *aquell*).

Són pròpies de l'àmbit general les formes *aquest* (pron. *aquest*, *aqet*) - *aquesta*, *aqueix* - *aqueixa*, *aquell* - *aquella*, i els plurals *aquests* (pron. *aquests*)/*aquestos* - *aquestes*, *aqueixos* - *aqueixes*, *aquells* - *aquelles*; açò, això, allò, i també *ací*, *aquí*, *allí*/allà.¹ És propi de l'àmbit general mantenir la pronunciació *aquest* davant mots començats per vocal o per *h-*: *aquest amic*, *aquest home*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes *este* (pron. *este*, *est*) - *esta*, *eixe* (pron. *eixe*, *eix*) - *eixa*, i les de plural *estos* - *estes*, *eixos* - *eixes*, característiques dels parlars valencians i d'alguns altres nord-occidentals, i la forma *aqueis* (plural de *aqueix*), característica dels parlars baleàrics.

1. La forma *abí*, tot i no ser genuïna, és admissible —només, però, en registres informals— en l'àmbit restringit (parlars valencians).

1.4. ELS POSSESSIUS

Són pròpies de l'àmbit general les formes *meu - meua/meua, teu - teua/teua, seu - seva/seua* i els plurals respectius, i *nostre - nostra, vostre - vostra* i els plurals respectius.

També són pròpies de l'àmbit general les formes àtones usades només davant alguns noms de parentiu (*ton pare, sa mare*) i en algunes frases fetes (*en ma vida*).

Per a diversos posseïdors, són pròpies de l'àmbit general tant les formes *seu - seva/seua, seus - seves/seues*, com *llur, llurs*. De tota manera, fora dels parlars rossellonesos, en què són pròpies de tots els registres, l'ús d'aquestes darreres formes correspon als registres més formals; en qualsevol cas, permet d'evitar ambigüitats.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) —només, però, en els registres informals— les formes *nostro* i *vostro* i els plurals respectius.

1.5. ELS QUANTIFICADORS I INDEFINITS

Són propis de l'àmbit general *gaire - gaires, força, molt - molta - molts - moltes, prou, bastant - bastants, menys, massa, algú, algun - alguna - alguns - algunes, ningú, tothom/tots, altre - altra - altres, altri, cap, qualsevol - qualsevol, cadascú, cadascun - cadascuna, cada u, cada un - cada una*.

En l'àmbit general, són propis de registres marcadament formals *sengles, ambdós - ambdues, quelcom, mant - manta i hom*, per als quals hi ha alternatives més habituals, com *respectius - respectives, tots dos - totes dues / els dos - les dues, alguna cosa / res / qualche cosa, molts - moltes* i l'ús impersonal de la tercera persona del plural o la passiva pronominal (*diuen / es diu, per hom diu*), respectivament.

Són propis de l'àmbit general tant l'ús de la preposició *de* entre certs quantificadors i el substantiu (*molt d'esforç*) com l'omissió d'aquesta preposició (*molt esforç*).

És admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals— l'adopció dels femenins *bastanta - bastantes*.

Són propis de l'àmbit restringit *manco, qualche, qualcú i qualcun - qualcuna* (parlars baleàrics) i *ningun - ninguna* (parlars valencians i alguerès).

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) l'ús de la forma *u* (en comptes de *un*) amb valor indefinit: *a la reunió, u va impugnar la nova Junta*.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians i alguerès) l'ús de *molt* en lloc de *gaire*: *no duen moltes taronges, per no duen gaires taronges*.

No són recomanables:

- 1) L'ús de *tots* o *totes* per *cada*: *tots els anys*, per *cada any*.
- 2) Els plurals *masses*, *prou* i *forces*.

1.6. ELS NUMERALS

1.6.1. ELS CARDINALS

És pròpia de l'àmbit general la flexió de gènere en *dos/dues*. És admissible, però, l'ús invariable de *dos*: *dos barques*, per *dues barques*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes *dèset*, *díuit* i *dènou* (parlars valencians), *desset* i *denou* (parlars baleàrics i alguerès), i *devuit* (parlars baleàrics).

En l'àmbit restringit (parlars valencians) és admissible la pronunciació *uít* del numeral *vuit*.

1.6.2. ELS ORDINALS

Són pròpies de l'àmbit general les formes acabades en *-è*, *-ena*, *-ens*, *-enes*, a partir de *cinquè*, anteposades o posposades al substantiu: *la novena planta*.

Són admissibles en l'àmbit general les formes *quint*, *sext*, *sèptim*, *octau* i *dècim* i les flexions corresponents.

També hi són admissibles amb valor ordinal els noms dels nombres posposats als substantius: *la pàgina 1 [u]*, *la fila 2 [dos]*, *el segle XV [quinze]*. Davant un substantiu, però, és preferible l'ús de l'ordinal (*el trentè aniversari*) al cardinal (*el trenta aniversari*).

Posposats a noms propis, els noms dels nombres són admissibles amb valor ordinal només a partir de l'onze: *Joan XXIII [vint-i-tres]*, però *Jaume I [primer]*.

1.7. ELS PRONOMS PERSONALS

1.7.1. LES FORMES FORTES

Són pròpies de l'àmbit general les formes *nosaltres* i *vosaltres*.²

És admissible en l'àmbit general la construcció *entre si*, equivalent a *entre ells*, amb valor recíproc: *parlaven entre si*.

2. Per a la pronunciació d'aquestes formes, vegeu la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I: Fonètica*, Barcelona, 1998, 3a ed., rev., «1.2.5. Consonants laterals».

És admissible en l'àmbit restringit (parlars baleàrics) —només, però, en registres informals— l'ús de *jo* per *mi* darrere preposició: *ho diuen per jo*.

1.7.2. LES FORMES FEBLES

Són pròpies de l'àmbit general:

1) Davant verb començat per consonant, les formes: *em, ens, et, us, es* (*se*, si el verb comença en *s-* o en *ce-, ci-*), *el, els, la, les, li, en, hi, ho*.

2) Davant verb començat per vocal, les formes: *m'* (*m'assec*), *ens* (*ens estima*), *t'* (*t'agrada*), *us* (*us escriu*), *s'* (*s'enfada*), *l'* (*l'ha obert*), *els* (*els anima*), *l'* (*l'ha oberta*) —*la*, pronunciada potestativament *la* o *l'* davant *i* o *u* àtones —(*l(a) inflava, l(a) ultratja*)—, *les* (*les odia*), *li* (*li indica*), *n'* (*n'inventa*), *hi* (*hi és*), *ho* (*ho agafa*).

També són pròpies de l'àmbit general:

1) Darrere verb acabat en consonant o en vocal, les formes: *la, les, li, ho, hi*.

2) Darrere verb acabat en consonant o en *-u*, les formes: *me, nos, te, vos, se, lo, los, ne*.

3) Darrere verb acabat en vocal altra que *u*, les formes *'m* (*escriure'm*), *'ns* (*mira'ns*), *'t* (*renta't*), *us/vos* (*prometre-us/prometre-vos*), *'s* (*perdre's*), *'l* (*porta'l*), *'ls* (*acaba'ls*), *'n* (*treure'n*).

És admissible en l'àmbit general l'ús proclític de les formes plenes *me, te, se, ne* (davant consonant) i *vos*.

També és admissible en l'àmbit general l'omissió de la *-r* final en els infinitius de la segona conjugació acabats en *-er* àton seguit de forma pronominal feble: *conèixer-te* (pron. *conèixe't*), *convèncer-vos* (pron. *convènçe-us*). Tanmateix, convé articular-la en els registres formals en els parlars que l'emmu-deixen.

No són recomanables:

1) L'ús de *lis* per *els/los/l's*, com a plural de *li*.

2) L'ús de les formes *se/s'* en construccions com *se trobarem* per *ens trobarem*, *alcem-se* per *alcem-nos*, *s'heu perdut* per *us/vos heu perdut* i *alimenteu-se* per *alimenteu-vos*, característiques d'alguns parlars valencians.

3) Les combinacions del tipus [anemzem] per *anem-nos-en* i [aparteuze] per *aparteu-vos*, característiques d'alguns parlars centrals.

2. MORFOLOGIA VERBAL

2.1. MODELS DE CONJUGACIONS REGULARS

I: *CANTAR* II: *PERDRE*,
TÉMER IIIa: *SERVIR* IIIb: *DORMIR*

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

1	<i>canto</i>	<i>perdo/perd</i>	<i>serveixo</i>	<i>dormo/dorm</i>
2	<i>cantes</i>	<i>perds</i>	<i>serveixes/servixes</i>	<i>dorms</i>
3	<i>canta</i>	<i>perd</i>	<i>serveix/servix</i>	<i>dorm</i>
4	<i>cantem</i>	<i>perdem</i>	<i>servim</i>	<i>dormim</i>
5	<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>
6	<i>canten</i>	<i>perden</i>	<i>serveixen/servixen</i>	<i>dormen</i>

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *cante*, *servisc* (parlars valencians); 1 *cant*, *servesc/serveix*, 4 *cantam*, 5 *cantau* (parlars baleàrics); 1 *cant*, *serveix*, 5 *cantau* (alguerès); 3 *cant[e]*, 1 *servixo* (parlars nord-occidentals), i 1 *canti*, *perdi*, *serveixi*, *dormi* (parlars rossellonesos).

En els parlars valencians, les formes 1 *servesc*, 2 *serveixes*, 3 *serveix*, 6 *serveixen* són només pròpies de registres molt formals.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la forma 2 *serveixs*, pronunciada *servei[s]*.

IMPERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 3 *cantava, perdia, servia*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals) la pronunciació de les formes 3 *cantav[e], perdi[e], servi[e]*.

PERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general tant la forma perifràstica com la forma simple, d'acord amb els usos de cada parlar. La perifràstica és construïda mitjançant l'auxiliar 1 *vaig*, 2 *vas*, 3 *va*, 4 *vam*, 5 *vau*, 6 *van*: 1 *vaig cantar/perdre/servir*, 2 *vas cantar/perdre/servir*, etc. La forma simple presenta el model següent: 1 *canti/perdí/servi*, 2 *cantares/perderes/servires*, etc.

En l'àmbit general són admissibles les formes auxiliars 4 *vàrem*, 5 *vàreu*, 6 *varen*.

No són recomanables les formes 1 *vàreig/vai*, 4 *vem*, 5 *veu*.

CONDICIONAL

Són pròpies de l'àmbit general les formes 3 *cantaria, perdria, serviria*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals) la pronunciació de les formes 3 *cantari[e], perdri[e], servirí[e]*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

1	<i>canti/cante</i>	<i>perdi/perda</i>	<i>serveixi/servisca</i>	<i>dormi/dorma</i>
2	<i>cantis/cantes</i>	<i>perdis/perdes</i>	<i>serveixis/servisques</i>	<i>dormis/dormes</i>
3	<i>canti/cante</i>	<i>perdi/perda</i>	<i>serveixi/servisca</i>	<i>dormi/dorma</i>
4	<i>cantem</i>	<i>perdem</i>	<i>servim</i>	<i>dormim</i>
5	<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>
6	<i>cantin/canten</i>	<i>perdin/perden</i>	<i>serveixin/servisquen</i>	<i>dormin/dormen</i>

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *serve squi*, 2 *serve squis*, 3 *serve squi*, 4 *serviguem*, *dormiguem*, 5 *serviguen*, *dormiguen*, 6 *serve squin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres molt formals— les formes 1 *servesca*, 2 *servesques*, etc.

Són admissibles en l'àmbit restringit (parlars baleàrics) —ara, però, en qualsevol registre— les formes 1 *servesca*, 2 *servesques*, etc.

No són recomanables formes com les següents:

1) 1 *perga*, *dorga*, 2 *pergues*, *dorgues*, 3 *perga*, *dorga*, 4 *perguem*, *dorguem*, 5 *pergueu*, *dorgueu*, 6 *perguen*, *dorguen*.

2) 1 *càntiga*, *pèrdiga*, *dòrmiga*, 2 *càntigues*, *pèrdigues*, *dòrmigues*, etc.

3) 1 *canta/canto*, 2 *cantos*, 3 *canto*, 6 *cànton*.

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

1	<i>cantés</i>	<i>perdés</i>	<i>servís</i>
2	<i>cantéssis/cantesses</i>	<i>perdessis/perdesses</i>	<i>servíssis/servísseis</i>
3	<i>cantés</i>	<i>perdés</i>	<i>servís</i>
4	<i>cantéssim/cantéssem</i>	<i>perdéssim/perdésseu</i>	<i>servíssim/servíssem</i>
5	<i>cantéssiu/cantésseu</i>	<i>perdéssiu/perdésseu</i>	<i>servíssiu/servísseu</i>
6	<i>cantéssin/cantésseu</i>	<i>perdéssin/perdésseu</i>	<i>servíssin/servísseu</i>

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes següents:

1	<i>cantara</i>	<i>perdera</i>	<i>servira</i>
2	<i>cantares</i>	<i>perderes</i>	<i>servires</i>
3	<i>cantara</i>	<i>perdera</i>	<i>servira</i>
4	<i>cantàrem</i>	<i>perdérem</i>	<i>servírem</i>
5	<i>catàreu</i>	<i>perdéreu</i>	<i>servíreu</i>
6	<i>cantaren</i>	<i>perderen</i>	<i>serviren</i>

També són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes següents:

1	<i>cantàs</i>
2	<i>cantassis/cantasses</i>
3	<i>cantàs</i>
4	<i>cantàssim/cantàssem</i>
5	<i>cantàssiu/cantàsseu</i>
6	<i>cantàssin/cantàsseu</i>

En els parlars valencians, són pròpies de registres molt formals les formes següents: 1 *cantàs, perdés, servís*, 2 *cantasses, perdesses, servisses*, 3 *cantàs, perdés, servís*, 4 *cantàssem, perdéssem, servíssem*, 5 *cantàsseu, perdésseu, servísseu*, 6 *cantassen, perdessen, servissen*.

No són recomanables les formes 1 *perdigués*, 2 *perdiguessis*, etc., ni 1 *servigués*, 2 *serviguessis*, etc.

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

2	<i>canta</i>	<i>perd</i>	<i>serveix/servix</i>	<i>dorm</i>
5	<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) la forma 5 *cantau*.

2.2. OBSERVACIONS SOBRE ELS PARTICIPIS

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

<i>complert / complit</i>	(<i>complir</i>)
<i>cogut i cuït</i>	(<i>coure</i>)
<i>establert / establít</i>	(<i>establir</i>)
<i>fenyut / fengut</i>	(<i>fenyer</i>)
<i>fos / fus</i>	(<i>fondre</i>)
<i>matat / mort</i>	(<i>matar</i>)
<i>ofert / oferit</i>	(<i>oferir</i>)
<i>omplert / omplít</i>	(<i>omplir</i>)
<i>planyut / plangut</i>	(<i>plànyer</i>)
<i>pertanyut / pertangut</i>	(<i>pertànyer</i>)
<i>ragut / ras</i>	(<i>raure</i>)
<i>rigut / rist</i>	(<i>riure</i>)
<i>sofert / sofrít</i>	(<i>sofrir</i>)
<i>suplert / suplít</i>	(<i>suplir</i>)

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes *despert* (*despertat*), *duït* (*dut*), *frit* (*fregit*), *fuit* (*fugit*).

No són recomanables formes com ara: *aparescut, comparescut, complascut; capigut, sapigut; defengut, depengut, molgut; cobrit, imprimit, obrit*.

3. ELS VERBS *HAYER* I *SER* / *ÉSSER*

*HAYER*³

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *haver*.
No és recomanable la forma *haguer*.

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *havent*.
No és recomanable la forma *haguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *he*
- 2 *has*
- 3 *ha*
- 4 *hem*
- 5 *heu*
- 6 *han*

Malgrat que aquestes formes són proclíiques, no estan subjectes a la reducció vocàlica pròpia de la posició no accentuada.

En les perífrasis d'obligació, són pròpies de l'àmbit general tant la forma 1 *he* com la forma 1 *haig*.

No són recomanables les formes 1 *hai/ha/hi*.

3. No són recomanables les formes que presenten elisió de la vocal inicial: *ver* per *haver*, *via* per *havia*, *gués* per *hagués*, etc.

CONDICIONAL

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *hauria*
- 2 *hauries*
- 3 *hauria*
- 4 *hauríem*
- 5 *hauríeu*
- 6 *haurien*

Són admissibles en l'àmbit general les formes 1 *haguera*, 2 *hagueres*, 3 *haguera*, 4 *haguérem*, 5 *haguéreu*, 6 *hagueren*.

No són recomanables les formes 1 *havera*, 2 *haveres*, etc.

PRESENT DE SUBJECTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *hagi/haja*
- 2 *hagis/hages*
- 3 *hagi/haja*
- 4 *hàgim/hàgem*
- 5 *hàgiu/hàgeu*
- 6 *hagin/hagen*

No són recomanables les formes 1 *hagui*, 2 *haguis*, 3 *hagui*, 4 *haguem*, 5 *hagueu*, 6 *haguin*.

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *hagués*
- 2 *haguéssis/haguésses*
- 3 *hagués*
- 4 *haguéssim/haguéssim*
- 5 *haguéssiu/haguéssiu*
- 6 *haguéssin/haguéssin*

Són admissibles en l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *haguera*, 2 *hagueres*, 3 *haguera*, 4 *haguérem*, 5 *haguéreu*, 6 *hagueren*.

No són recomanables les formes 1 *havés*, 2 *havessis*, etc., ni 1 *ves*, 2 *ves-sis*, etc.

SER / ÉSSER

INFINITIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes *ser* i *ésser*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la forma *esser*.

GERUNDI

Són pròpies de l'àmbit general les formes *sent* i *essent*.

No són recomanables les formes *seguent* ni *siguent*.

PARTICIPI

És pròpia de l'àmbit general la forma *estat*.

Són admissibles en l'àmbit general, d'acord amb els usos característics de cada parlar, les formes *sigut* i *set*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *sóc*
- 2 *ets*
- 3 *és*
- 4 *som*
- 5 *sou*
- 6 *són*

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la forma 1 *som*.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma 2 *eres*.

FUTUR

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *seré*
- 2 *seràs*
- 3 *serà*
- 4 *serem*
- 5 *sereu*
- 6 *seran*

No són recomanables les formes 1 *siré*, 2 *siràs*, etc.

CONDICIONAL

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *seria*
- 2 *series*
- 3 *seria*
- 4 *seríem*
- 5 *seríeu*
- 6 *serien*

En l'àmbit general, són pròpies de registres formals 1 *fóra*, 2 *fores*, 3 *fóra*, 4 *fórem*, 5 *fóreu*, 6 *foren*. Aquestes mateixes formes són pròpies de tots els registres en els parlars centrals i en alguerès.

No són recomanables les formes 1 *siria*, 2 *siries*, etc.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *sigui/siga*
- 2 *siguis/sigues*
- 3 *sigui/siga*
- 4 *siguem*
- 5 *siguen*
- 6 *siguin/siguen*

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes següents:

- 1 *fos*
- 2 *fossis/fosses*
- 3 *fos*
- 4 *fóssim/fóssem*
- 5 *fóssiul/fósseu*
- 6 *fossin/fossen*

Són admissibles en l'àmbit restringit (parlars valencians i alguerès) les formes 1 *fóra*, 2 *fores*, 3 *fóra*, 4 *fórem*, 5 *fóreu*, 6 *foren*.

2.4. VERBS QUE S'APARTEN DELS MODELS

AFEGIR

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *afegeixo*, 2 *afegeixes*, 3 *afegeix*, 4 *afegim*, 5 *afegiu*, 6 *afegeixen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *afig*, 2 *afiges*, 3 *afig*, 6 *afigen*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *afegeixi*, 2 *afegeixis*, 3 *afegeixi*, 4 *afegim*, 5 *afegiu*, 6 *afegeixin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *afija*, 2 *afiges*, 3 *afija*, 6 *afigen*.

ANAR

PRESENT D'INDICATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 1 *vaig*.
No és recomanable la forma 1 *vai*.

APARÈIXER

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *aparec/apareixo*.
És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la forma 1 *aparesc*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *aparegui/aparega*, 2 *apareguis/aparegues*, etc.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *aparesqui/aparesca*, 2 *aparesquis/aparesques*, etc.

CABRE / CABER

INFINITIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes *cabre* i *cabrer*.
No és recomanable la forma *quebre*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *càpiga*, 2 *càpigues*, 3 *càpiga*, 4 *capiguem*, 5 *capiguen*, 6 *càpiguen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *càpia*, 2 *càpies*, 3 *càpia*, 4 *capiem*, 5 *capieu*, 6 *càpien*.

No són recomanables les formes 1 *cabi/capi*, 2 *cabis/capis*, etc.

CAURE

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *caient*.
És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma *caent*.
No és recomanable la forma *caiguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *caiem*, 5 *caieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 4 *caem*, 5 *caeu* (parlars valencians), i 4 *queim*, 5 *queis* (parlars baleàrics).

No són recomanables les formes 4 *caiguem*, 5 *caiguen*.

IMPERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *queia*, 2 *queies*, etc.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la pronunciació d'aquestes formes sense *-i-*.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 5 *caieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 5 *caeu* (parlars valencians) i 5 *queis* (parlars baleàrics).

CÓRRER

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *corro*, 2 *corres*, 3 *corre*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *córrer* (parlars valencians), i 1 *corr*, 2 *corrs*, 3 *corr* (parlars baleàrics).

No és recomanable la forma 1 *corrc*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *corri/córrega*, 2 *corris/córregues*, 3 *corri/córrega*, 4 *correguem/correm*, 5 *corregueu/correu*, 6 *corrin/córreguen*.

No són recomanables les formes 1 *córriga*, 2 *córrigues*, etc.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 2 *corre*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars balàrics) la forma 2 *corr*.

CREURE

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *creient*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma *creent*.

No és recomanable la forma *creguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *creiem*, 5 *creieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 4 *creem*, 5 *creeu* (parlars valencians), i 4 *creim*, 5 *creis* (parlars baleàrics).

No són recomanables les formes 4 *creguem*, 5 *cregueu*.

IMPERFET D'INDICATIU

Vegeu *caure*.

IMPERATIU

Vegeu *caure*.

DIR

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *dient*.

No és recomanable la forma *diguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *diem*, 5 *diu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 4 *deim*, 5 *deis*.

No són recomanables les formes 4 *diguem*, 5 *digueu*.

IMPERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general 1 *deia*, 2 *deies*, 3 *deia*, 4 *dèiem*, 5 *dèieu*, 6 *deien*.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la pronunciació *dia*, *dies*, *dia*, *díem*, *díeu*, *dien*, de les formes anteriors.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 2 *digues*.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la forma 2 *dis*.

No és recomanable la forma 2 *diguès*.

DONAR

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *doni/done*, 2 *donis/dónes*, 3 *doni/done*, 4 *donem*, 5 *doneu*, 6 *donin/donen*.

No són recomanables les formes 1 *dongui*, 2 *donguis*, 3 *dongui*, 6 *donguin*.

DUR

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *duent*.

No és recomanable la forma *duguent*.

PARTICIPI

Són pròpies de l'àmbit general les formes *dut, duta, duts, dutes*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes *duit, duita, duits, duites*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *duem, 5 dueu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 4 *duim, 5 duis*.

No són recomanables les formes 4 *duguem, 5 dugueu*.

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 2 *duu/du, 5 dueu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 2 *dus* (parlars valencians) i 5 *duis* (parlars baleàrics).

EIXIR

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *ixo/isc*.

PERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *isquí/eixí, 2 isqueres/eixires, 3 isqué/eixí, 4 isquérem/eixírem 5 isquéreu/eixíreu, 6 isqueren/eixiren*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *isca/ixi, 2 isques/ixis, 3 isca/ixi, 4 isquem/eixim, 5 isqueu/eixiu, 6 isquen/ixin*.

ESCRIURE

PERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *escriví/escriguí*, 2 *escrivires/escrigueres*, 3 *escriví/escrigué*, 4 *escrivírem/escriguérem*, 5 *escrivíreu/escriguéreu*, 6 *escriviren/escrigueren*.

ESTAR

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *estant*.
No és recomanable la forma *estigent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *estem*, 5 *esten*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 4 *estam* (parlars baleàrics) i 5 *estau* (parlars baleàrics i alguerès).

No són recomanables les formes 4 *esteim*, 5 *esteis*.

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *estigués*, 2 *estiguessis/estiguesses*, 3 *estigués*, 4 *estiguéssim/estiguéssem*, 5 *estiguéssiu/estiguésseu*, 6 *estiguéssim/estiguéssien*.

No són recomanables les formes 1 *estàs/estés*, 2 *estassis/estasses/estessis*, etc.

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 2 *estigues*, 5 *estiguen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) les formes 2 *està*, 5 *estau*.

FUTUR

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *estaré*, 2 *estaràs*, 3 *estarà*, 4 *estarem*, 5 *estareu*, 6 *estaran*.

No són recomanables les formes 1 *estiré*, 2 *estiràs*, etc.

FER

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *faig*, 4 *fem*, 5 *feu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *faç* (parlars baleàrics i alguerès), i 4 *feim*, 5 *feis* (parlars baleàrics).

No és recomanable la forma 1 *fai*.

IMPERFET D'INDICATIU

Vegeu *caure*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *fem*, 5 *feu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) les formes 4 *facem*, 5 *faceu*.

No són recomanables les formes 1 *fagi/fagui/faja*, 2 *fagis/faguis/fages*, etc.

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 2 *fes*, 5 *feu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 2 *fé*, 5 *feis*.

FERIR

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *feraixo*, 2 *fereixes*, 3 *feraix*, 4 *ferim*, 5 *feriu*, 6 *fereixen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *fer*, 2 *fers*, 3 *fer*, 6 *feren*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *fereixi*, 2 *fereixis*, 3 *fereixi*, 4 *ferim*, 5 *feriu*, 6 *fereixin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *feri*, 2 *feris*, 3 *feri*, 6 *ferin*.

FREGIR

Vegeu *afegir*.

JAURE / JEURE

Vegeu *traure / treure*.

LLEGIR

Vegeu *afegir*.

MORIR

PRESENT D'INDICATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 1 *moro*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *muir* (parlars valencians) i 1 *mor* (parlars baleàrics i alguerès).

No és recomanable la forma 1 *morc*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *mori*, 2 *moris*, 3 *mori*, 4 *morim*, 5 *moriu*, 6 *morin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *muira*, 2 *muïres*, 3 *muïra*, 6 *muïren*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals) les formes 1 *mora*, 2 *mores*, 3 *mora*, 6 *moren*.

NÀIXER / NÉIXER

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *naixent*.

No és recomanable la forma *nasquent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *naixo/neixo*, 2 *naïxes/neïxes*, 3 *naïx/neïx*, 4 *naïxem*, 5 *naïxeu*, 6 *naïxen/neïxen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *nasc* (parlars valencians) i 1 *nesc/neïx* (parlars baleàrics).

PERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *nasquí/naixí*, 2 *nasqueres/naïxeres*, 3 *nasqué/naixé*, 4 *nasquérem/naixérem*, 5 *nasquéreu/naixéreu*, 6 *nasqueren/naïxeren*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *nasca/neixi*, 2 *nasques/neixis*, 3 *nasca/neixi*, 4 *nasquem/naïxem*, 5 *nasqueu/naïxeu*, 6 *nasquen/neixin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 1 *nesqui*, 2 *nesquis*, 3 *nesqui*, 6 *nesquin* (parlars baleàrics), i 1 *naixa*, 3 *naixa* (parlars nord-occidentals).

PENEDIR

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *penedeixo*, 2 *penedeixes*, 3 *penedeix*, 4 *penedim*, 5 *penediú*, 6 *penedeixen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *pened/penedesc*, 2 *penets*, 3 *penet*, 6 *peneden*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Vegeu *ferir*.

PODER

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *poder*.

No són recomanables les formes *poguer*, *porer*.

*PRENDRE*⁴

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *prenem*, 5 *preneu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) les formes 4 *prenim*, 5 *preniu*.

RIURE

GERUNDI

Vegeu *dir*.

4. Per a la pronunciació d'aquesta forma, vegeu la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I: Fonètica*, 1998, 3a. ed., rev., «1.2.6. Consonants vibrants».

PRESENT D'INDICATIU

Vegeu *dir*.

IMPERFET D'INDICATIU

Vegeu *dir*.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 5 *rigueu*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la forma 5 *reis*.

SABER

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *saber*.

No són recomanables les formes *sapiguer* i *sebre*.

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *sabent*.

No és recomanable la forma *sapiguent*.

PARTICIPI

És pròpia de l'àmbit general la forma *sabut*.

No és recomanable la forma *sapigut*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *sàpiga*, 2 *sàpigues*, 3 *sàpiga*, 4 *sapiguem*, 5 *sapiguen*, 6 *sàpiguen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *sàpia*, 2 *sàpies*, 3 *sàpia*, 4 *sapiem*, 5 *sapieu*, 6 *sàpien*.

No són recomanables les formes 1 *sapi/sabi*, 2 *sapis/sabis*, 3 *sapi/sabi*, 6 *sapin/sabin*.

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *sabés*, 2 *sabessis/sabesses*, 3 *sabés*, 4 *sabéssim/sabéssem*, 5 *sabéssiu/sabésseu*, 6 *sabessin/sabessen*.

No són recomanables les formes 1 *sapiera*, 2 *sapieres*, 3 *sapiera*, 4 *sapiérem*, 5 *sapiéreu*, 6 *sapieren*.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 2 *sàpigues*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma 2 *sàpies*.

SEURE

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *seient*.

No és recomanable la forma *seguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *seiem*, 5 *seieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 4 *seim*, 5 *seis*.

IMPERATIU

És pròpia de l'àmbit general la forma 5 *seieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 5 *seeu* (parlars valencians) i 5 *seis* (parlars baleàrics).

TENIR

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *tenir*.
És admissible en l'àmbit general la forma *tindre*.

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *tenint*.
No són recomanables les formes *tinguent*, *tenguent*.

PARTICIPI

És pròpia de l'àmbit general la forma *tingut*.
És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) la forma *tengut*.⁵

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 2 *té/ten/tingues*, 5 *teniu/tingueu*.
És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma 2 *tin*.

TRAURE / TREURE

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *traient*.
És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma *traent*.
No és recomanable la forma *traguent*.

5. Així mateix, són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) les formes amb *-e-* radical: present d'indicatiu, 1 *tenc*; perfet d'indicatiu, 1 *tenguí*, 2 *tengueres*, etc.; futur, 1 *tendré*, 2 *tendràs*, etc.; condicional, 1 *tendria*, 2 *tendries*, etc.; present de subjuntiu, 1 *tengui*, 2 *tenguis*, etc.; imperfet de subjuntiu, 1 *tengués*, 2 *tenguessis*, etc.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *trac/trec*, 2 *traus/treus*, 3 *trau/treu*, 4 *traiem*, 5 *traieu*, 6 *trauen/treuen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 4 *traem*, 5 *traeu* (parlars valencians), i 4 *treim*, 5 *treis* (parlars baleàrics).

IMPERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *treia*, 2 *treies*, etc.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la pronunciació d'aquestes formes sense *-i-*.

PRESENT DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *traga/tregui*, 2 *tragues/treguis*, 3 *traga/tregui*, 4 *traquem*, 5 *traqueu*, 6 *traquen/treguin*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *trega*, 2 *tregues*, 3 *trega*, 6 *treguen*.

IMPERATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 2 *trau/treu*, 5 *traieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 5 *traeu* (parlars valencians) i 5 *treis* (parlars baleàrics).

VENIR

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *venir*.

És admissible en l'àmbit general la forma *vindre*.

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *venint*.

No és recomanable la forma *vinguent*.

PARTICIPI

És pròpia de l'àmbit general la forma *vingut*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) la forma *vengut*.⁶

VEURE

INFINITIU

És pròpia de l'àmbit general la forma *veure*.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la forma *vore*.⁷

No és recomanable la forma *voure*.

GERUNDI

És pròpia de l'àmbit general la forma *veient*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma *veent*.

No són recomanables les formes *vegent*, *veguent*.

PRESENT D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 4 *veiem*, 5 *veieu*.

Són pròpies de l'àmbit restringit les formes 4 *veem*, 5 *veeu* (parlars valencians), i 4 *veim*, 5 *veis* (parlars baleàrics).

IMPERFET D'INDICATIU

Vegeu *caure*.

6. Així mateix, són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics i alguerès) les formes amb *-e*- radical: present d'indicatiu, 1 *ven*; perfet d'indicatiu, 1 *venquí*, 2 *vengueres*, etc.; futur, 1 *vendré*, 2 *vendràs*, etc.; condicional, 1 *vendria*, 2 *vendries*, etc.; present de subjuntiu, 1 *vénqui*, 2 *vénquis*, etc.; imperfet de subjuntiu, 1 *vengués*, 2 *venguessis*, etc.

7. Així mateix, són admissibles —només, però, en registres informals— les formes següents: futur, 1 *voré*, 2 *voràs*, etc.; condicional, 1 *voría*, 2 *vories*, etc.

PERFET D'INDICATIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *viu*, 2 *veres/veieres*, 3 *véu/veié*, 4 *vérem/veiérem*, 5 *véreu/veiéreu*, 6 *veren/veieren*.

És pròpia de l'àmbit restringit (parlars valencians) la forma 3 *viu*.

IMPERFET DE SUBJUNTIU

Són pròpies de l'àmbit general les formes 1 *veiés*, 2 *veiësis/veiësses*, 3 *veiés*, 4 *veiëssim/veiëssim*, 5 *veiëssiü/veiëssü*, 6 *veiëssin/veiëssen*.

Són pròpies de l'àmbit restringit (parlars valencians) les formes 1 *vera*, 2 *veres*, 3 *vera*, 4 *vérem*, 5 *véreu*, 6 *veren*. També són pròpies de l'àmbit restringit (parlars baleàrics) les formes 1 *ves*, 2 *vëssis*, 3 *ves*, 4 *vëssim*, 5 *vëssiü*, 6 *vëssin*.